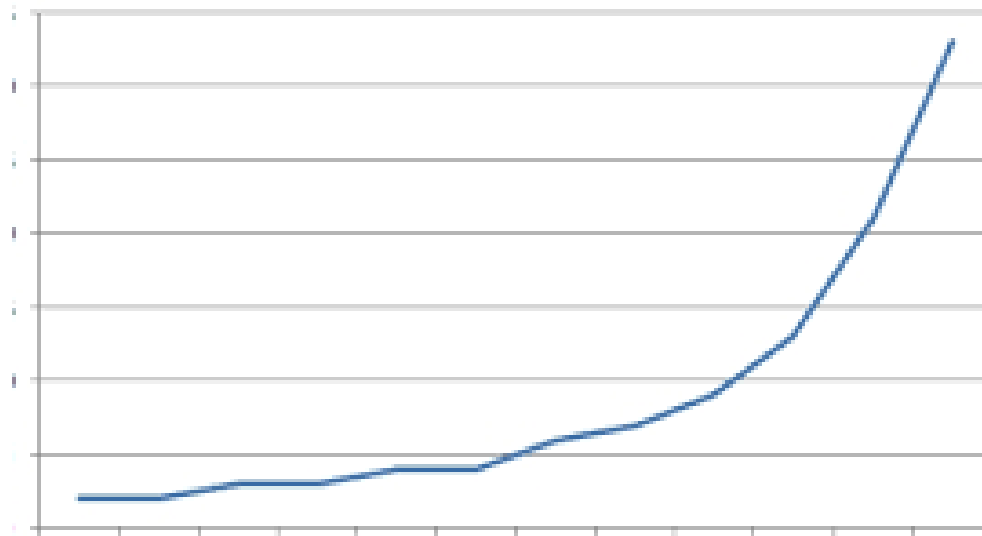

Pierwsza pomoc u koni.

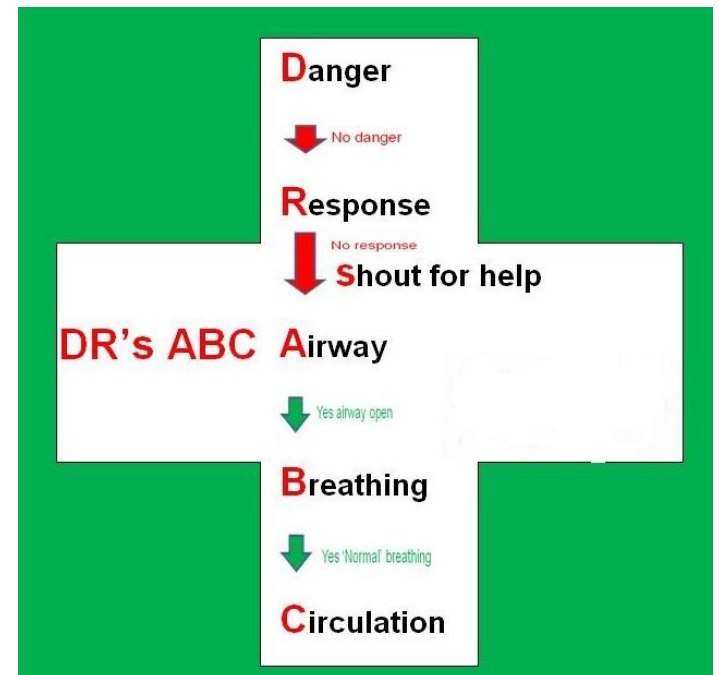
Kryteria oceny sytuacji

- Co się dzieje?
- Od kiedy się to dzieje?
- Czy objawy się pogarszają, polepszają, są niezmiennie, dochodzą nowe?

Co się dzieje ?

- Czy występuje zagrożenie dla życia?
- Układ krążenia i układ oddechowy
- Powłoka wspólna ciała
- Układ nerwowy
- Układ pokarmowy

Zagrożenie życia

- Masywne krwotoki
- Przebicie klatki piersiowej lub jamy brzusznej
- Urazy obu oczu (mechaniczne/chemiczne ...)
- Zwężenie / zatkanie dróg oddechowych/duszność
- Poparzenia > 15% powierzchni ciała
- Masywna, trwająca cały dzień biegunka

Stany nie zagrażające życiu

- Kulawizna
- Choroby oczu
- Kichanie, ropne wycieki z nosa
- Miernie krwawiące rany
- Wysypka
- Spuchnięte kończyny

Co możemy zrobić sami?

- Zadzwoń i porozmawiać z lekarzem weterynarii
- Przemyc i zabezpieczyć ranę
- Zmierzyć temperaturę
- Posłuchać ruchów perystaltycznych
- Umyć oczy, wypłukać pysk i nozdrza
- Zbadać tętno – ilość i jakość
- Schłodzić, rozgrzać
- Zapewnić bezruch, zapewnić ruch
- Podać leki

O co pyta lekarz weterynarii

- Co się dzieje = jakie obserwujemy objawy
- Od kiedy coś się dzieje = kiedy ktoś pierwszy raz zauważył objawy
- Gdzie zaobserwowano objawy = np. po treningu, po zejściu z padoku, rano po otwarciu stajni etc.
- Jakie są parametry zwierzęcia i jego samopoczucie = temperatura, tętno, oddechy, czy się poci, czy jest spokojne etc.

Najczęstsze pytanie lek.wet. ?

- W jakim wieku i jakiej kondycji jest koń?
- Jak, w Pani ocenie koń teraz się czuje?
- Czy przed zachorowaniem był zwierzęciem zupełnie zdrowym?
- Czy sprawa powtarza się co jakiś czas?
- Czy poradzi sobie Pani z umyciem rany, założeniem opatrunku, podaniem leków etc.

Co zatem powinniśmy umieć samodzielnie zaobserwować?

- Częstość oddechów
- Ilość i jakość tętna
- Ilość i jakość ruchów robaczkowych
- Szmer wydechowy
- Temperaturę
- Kulawiznę
- Zmianę ciepłoty kończyny
- Głębokość rany i jej rozległość

A co powinniśmy umieć zrobić ?

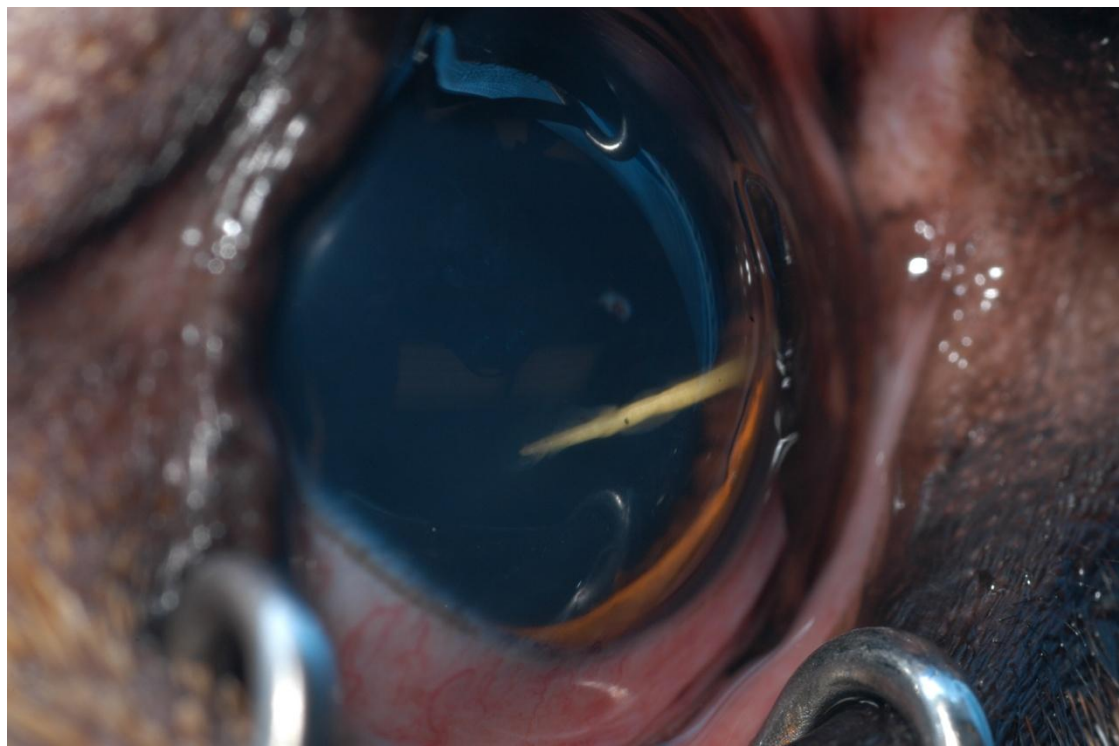
- Umyć ranę i ją odkazić
- Założyć prosty opatrunek
- Założyć opatrunek uciskowy
- Podać zastrzyk domięśniowy
- Podać lek do pyska, jak tubę na odrobaczanie

Co powinno znaleźć się w stajni?

- Termometr, stetoskop, notes, długopis
- Opaski dziane, gaziki, lignina, plastry, bandaże, rękawiczki
- Dutka, feromony etc.
- Cold pack / hot pack
- Płyn fizjologiczny w butelkach 500 ml
- Antybiotyk w sprayu, woda utleniona, rivanol etc.
- Heparyna w żelu
- Dexamethasone , pyralgina, aspiryna, igły, strzykawki

Oczy – kiedy pomoc jest niezbędna od razu

- Urazy penetrujące oka
- Urazy twarzy obejmujące okolice oczodołu
- U koni z uszkodzonym jedynym zdrowym okiem

Oczy – kiedy nie musimy się spieszyć

- Zatarcie oka, zapalenie spojówek
- Spuchnięcie powiek
- Zatkany kanalik łzowy

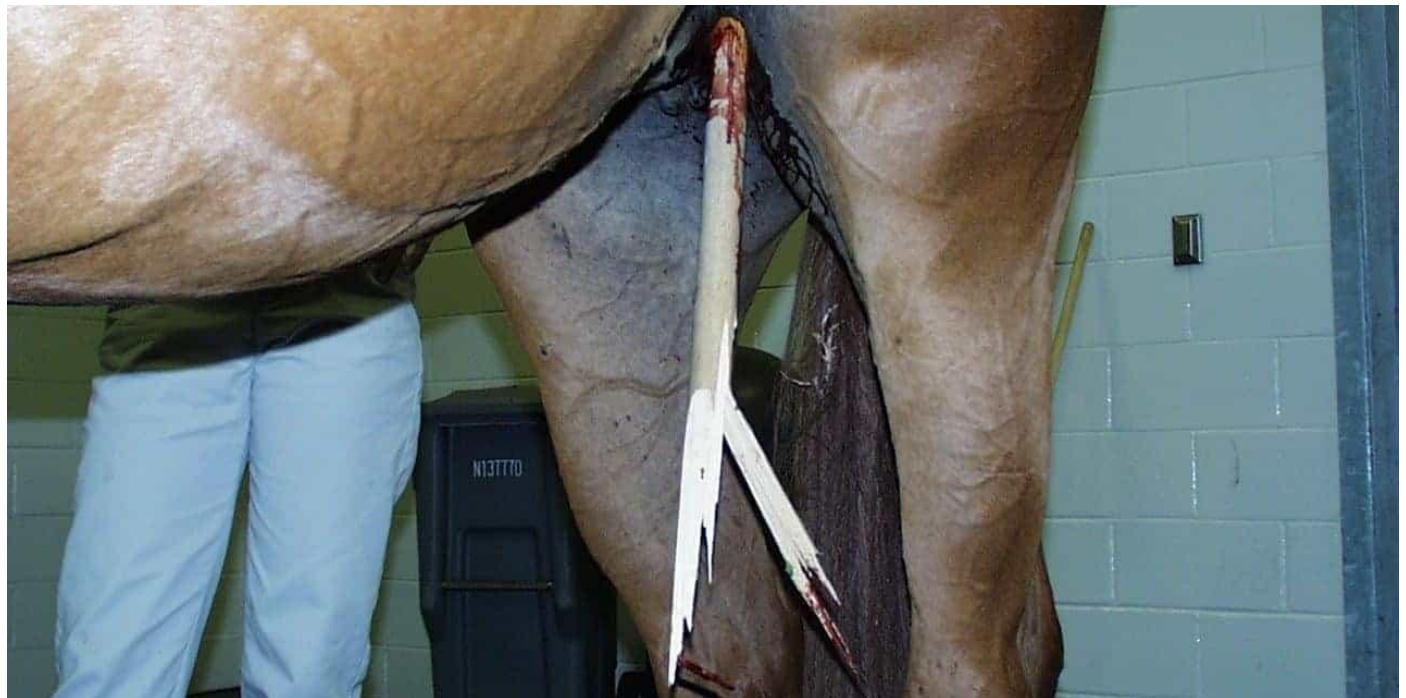

Oko – pierwsza pomoc

- Długo płuczemy płynem fizjologicznym lub zimną wodą
- Myjemy też płynem/wodą okolicę oka
- Po umyciu zrobimy 2-3 sensowne zdjęcia i wyślijmy wetowi
- Możemy pocierać powieki (nie oko) kostką lodu lub zrobić lodowy kompres przez zamknięte powieki
- Nie smarujemy maściami, niczym innym nie płuczemy

Rany – kiedy pomoc jest niezbędna od razu

- Masywny krwotok
- Silny niepokój zwierzęcia
- Rany stawów, klatki piersiowej

Rany – kiedy nie musimy się spieszyć

- Otarcia, rany powierzchowne
- Im wyżej jest rana, tym jest bezpieczniejsza
- Rany miernie i słabo krwawiące

Rany – pierwsza pomoc

- Umyć płynem fizjologicznym/wodą
- Przy silnym i lepkiem zabrudzeniu wyplukać wodą utlenioną
- Po umyciu zrobimy 2-3 sensowne zdjęcia i wyślijmy wetowi
- Umyć okolicę rany
- Założyć gaziki nasączone rivanolem i opaskę dzianą, dopiero na to bandaż
- Przy silnym krwawieniu zamiast gazików z rivanolem suche gaziki i mocniej ucisnąć

Urazy

- Rana + zmiżdżenie + złamanie + oskalpowanie + etc

Urazy – kiedy pomoc jest niezbędna od razu

- Rozległe urazy z odsłonięciem wielu struktur anatomicznych
- Głębokie urazy dolnych partii kończyn
- Urazy zębów i okolicy oczu
- Urazy brzucha i klatki piersiowej
- Urazy krocza i odbytu
- Kiedy zwierzę jest bólowe i niespokojne (HR RR > 40/min)

Urazy – kiedy nie musimy się spieszyć

- Zachowana funkcja okolicy urażonej
- Zwierzę nie odczuwa silnego bólu, parametry tętna i oddechów nie wzrosły $> 35-40/\text{min}$
- Zwierzę jest spokojne

Urazy – pierwsza pomoc

- Umyć, wyplukać płynem fizjologicznym, odkazić obojętnymi preparatami (woda utleniona, rivanol, povidone, oktenisept, clivisin, prontosan)
- Po umyciu zrobmy 2-3 sensowne zdjęcia i wyślijmy wetowi
- Chłodzić
- Ucisnąć
- Zapewnić spokój
- Ograniczyć możliwość ruchu
- Obciąć pasze treściwe

Kolki – kiedy pomoc niezbędna jest od razu

- Ból tak silny, że nie jesteśmy w stanie konia oprowadzać
- W oczekiwaniu na lekarza zawsze powinniśmy podać leki przeciwbólowe

Kolki – kiedy nie musimy się spieszyć

- Lekkie objawy kolkowe bez wyżki HR i RR
- Zwierzę interesuje się okazjonalnie jedzeniem i piciem
- Daje się oprowadzać stępem i zakłusowuje bez problemu
- Nie poci się

Kolki – pierwsza pomoc

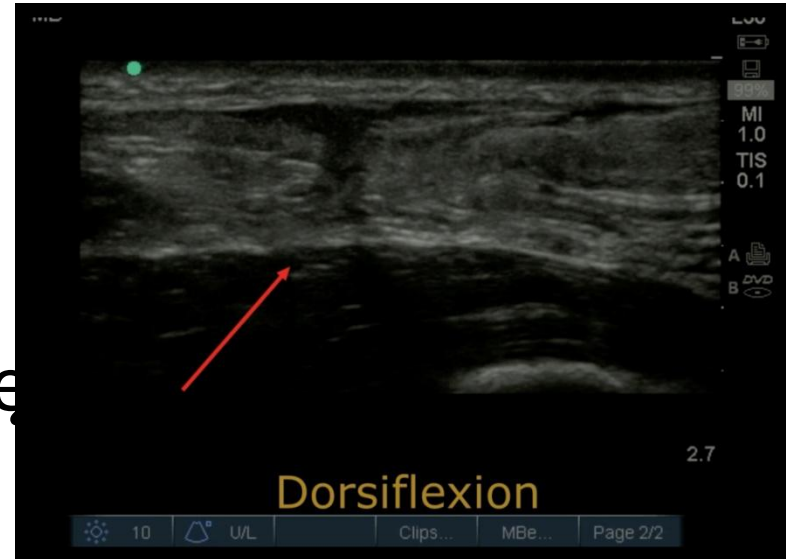
- Oprowadzanie / lonżowanie stępem i kłusem, dostosowane do możliwości zwierzęcia
- Podanie leków przeciwbólowych
- Dalsze oprowadzanie
- Pusty boks, próba z sianem, woda
- Co pół godziny, po 5 minutach odpoczynku po oprowadzaniu, mierzymy tętno, gdy rośnie, dzwoniemy po weta

Urazy sportowe

- Najczęstsze w treningu skokowym
- Wymagające natychmiastowej reakcji, ale nie natychmiastowego pojawienia się lekarza weterynarii
- Pierwsze minuty od zaistnienia urazu są kluczowe dla szybkości gojenia i powrotu do treningu
- Wszystko można wykonać samodzielnie, a im zrobimy to lepiej tym mniejszy będzie uraz

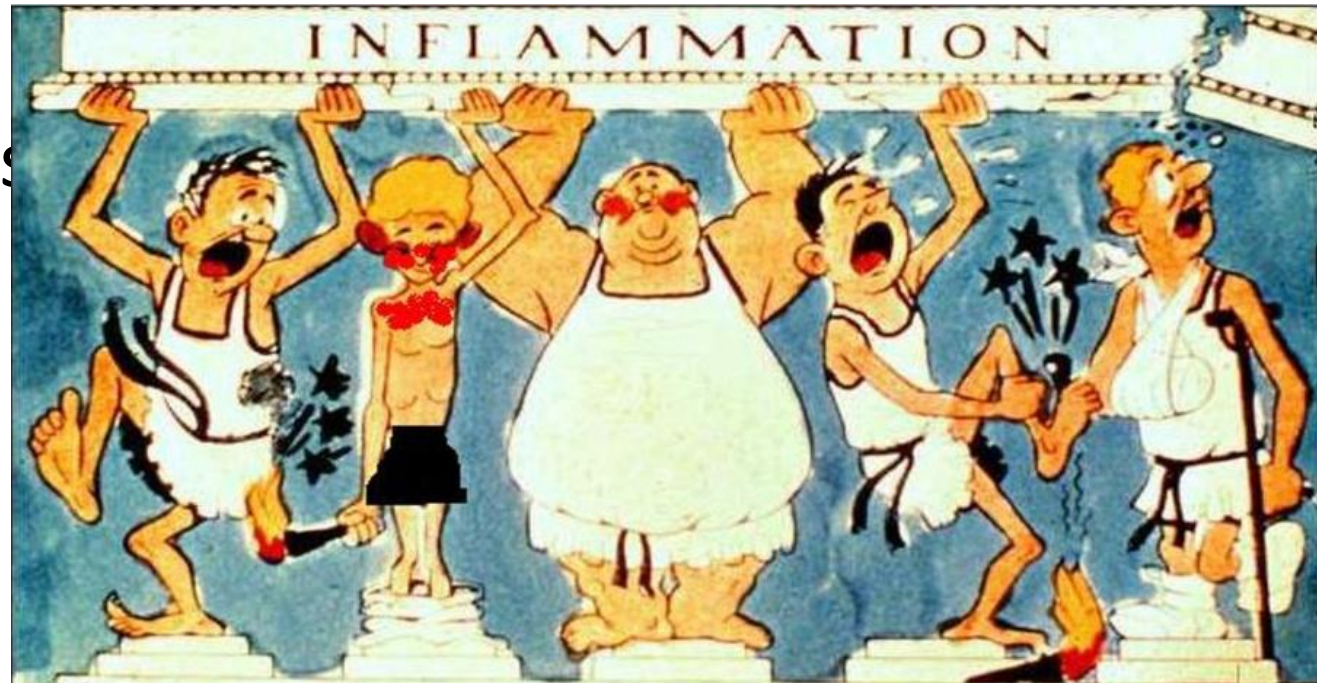
Urazy sportowe - teoria

- Stłuczenia
- Skręcenia
- Zwichnięcia
- Naderwania i zerwania ścięg
- Złamania kości

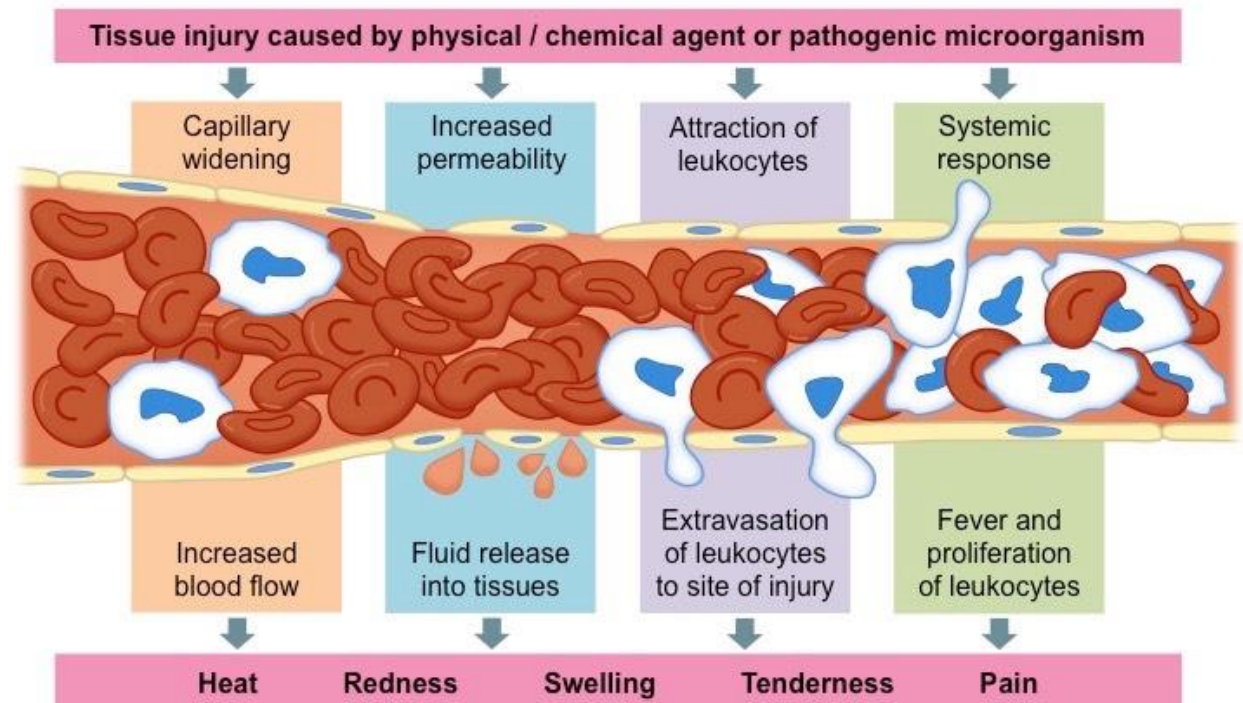
Urazy sportowe - teoria

- Calor
- Dolor
- Tumor
- Rubor
- Functio laesa

Urazy sportowe - teoria

- Faza naczyniowa
- Faza wysiękowa
- Faza komórkowa

Urazy sportowe - teoria

- Mediatory stanu zapalnego: histamina, serotonina, bradykinina, kalikreina, leukotrieny, prostaglandyny, cytokiny (interleukiny), układ dopełniacza, białka ostrej fazy, antagoniści receptora H1, antagoniści receptora B1 B2 B3, inhibitory cox-1 i cox-2, irap (interleukin 1 receptor antagonistic protein)

Urazy sportowe - teoria

- Komórki biorące udział w organizacji tkanek po urazie: komórki tuczne, komórki śródbłonna, neutrofile, płytki krwi, limfocyty, fibroblasty, monocyty

Urazy sportowe - teoria

- Uszkodzenie tkanek : rozszerzenie naczyń krwionośnych włosowatych, uwolnienie mediatorów zapalenia, reakcja bólowa, rozszczelnienie naczyń – przekrwienie
- Obrzęk zapalny : ucieczka białek do przestrzeni międzykomórkowych i wody do przestrzeni pozanaczyniowej, migracja leukocytów do przestrzeni pozanaczyniowej

Urazy sportowe - praktyka

- Ograniczenie reakcji zapalnej
- Zmniejszenie bólu
- Zminimalizowanie wolnych przest
- Ograniczenie ruchomości

Urazy sportowe - praktyka

- Ucisk
- Terapia zimnem
- Leki przeciwbólowe
- Opatrunki ustalające

Urazy sportowe - praktyka

- Ucisk : lignina , pad bawełniany i bandaże uciskowe po lub równocześnie z chłodzeniem
- Zimno : lód w każdej postaci pierwsze 24 godziny, kompres powinien zapewniać także ucisk !
- Leki przeciwbólowe : NSAID, Traumeel przy wrzodowcach
- Leki podawać regularnie przez pierwsze 3 dni po urazie z kulawizną wyższą niż 2°
- Doping 24 h do 7 dni (fluniksyna, phenylbutasone) !!!

Urazy sportowe - praktyka

- Dzwonimy do lekarza weterynarii po urazie
- Umawiamy się w 2-3 dobie po urazie celem przeprowadzenia diagnostyki, wyjątkiem jest kulawizna 3° i 4° – tu wzywamy natychmiast
- NIGDY nie zostawiamy konia po poważnym urazie sportowym nie zabezpieczonego przeciwbólowo
- Odczuwanie bólu, oprócz oczywistych względów etycznych, utrudnia też i przedłuża gojenie
- Jako przesąd należy uznać, że jak boli, to koń mniej się rusza i sobie nie uraża urazu...